

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

XXXI. ÉVFOLYAM. ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK BUDAPEST, 1916.
HARMADIK FÜZET. KÖZLÖNYE MÁRCIUS HÓ.

SZERKESZTI: DÉKÁNY MIHÁLY, BUDAPEST, VI. FELSŐERDŐSOR 3.

Tanítóképzés.

Gyakorlati irány a tanítóképző-intézeti tanárképzésben.

Folyóiratunk 96. oldalán hozzuk a vallás- és közoktatásügyi miniszternek azon rendelkezését, hogy az Apponyi Collegium pedagógiai szakra készülő hallgatói részére *«az elemi népiskolai tanító- (tanítónő) képzőintézet lélektani kísérleti anyagának gyakorlati feldolgozása»* címen új tantárgyat állított be a tanárképzésbe s e tantárgy előadását Nagy László tanítóképző-intézeti igazgatóra bízta.

Rendkívül fontos rendelkezés ez, mert egyrészt a tanítóképző-intézeti tanárképzésben a *tanárrá való kiképzést* akarja tökéletesebbé, szakszerűbbé, a jelölt jövő hivatása szempontjából az eddiginél teljesebbé tenni, másrésztől meg azért, mert a tanár szakszerű kiképzésének teljesebbé tételét a tanítóképző-intézeti tananyag egyes részeinek gyakorlati feldolgozásával akarja fokozni és e módszeres feldolgozást elemi iskolai tanítóképző-intézeti tanárra, azaz a legilletékesebb egyénre bizza. Igaz, hogy a szakszerű újítás most még csak egy tárgyra terjed ki, de remélhető, hogy lassankint ki fog az terjesztetni mindazokra a tárgyakra, amelyeknek ilyen gyakorlati feldolgozása ép oly elsőrendű érdeke a tanítóképző-intézeti tanárképzésnek, mint a lélektan kísérleti anyagának gyakorlati feldolgozása. Hiszen minden kétségen felül áll, hogy a tanári hivatás helyes betöltéséhez maga a puszta ismeret s így a tisztán tudományos előkészülés egyáltalában nem elegendő, mert egészen más dolog valamit elsajátítani, megtanulni, avagy tudományos munkásságot kifejteni, mint tanítani, azaz a kész ismereteket a tanulóifjuság szellemi színvonalá-

nak megfelelően maradandó értékkel átadni, közvetíteni. Különösen nagy dolog ez az olyan iskolában, amely iskola maga is tanítókat, nevelőket képez.

A tanítóképző-intézeti tanárképzés utja (az elemi és polgári képzőkön keresztül) a legtermészetesebb, tehát a leghelyesebb is. Ámde ha alaposabban megvizsgáljuk a mai szoros értelemben vett tanítóképző-intézeti tanárképzést, a két egyetemi évet, lehetetlen észre nem vennünk, hogy a képzésben nemcsak túlnyomó, de egyenesen mindenképp fölötte való a tisztán tudományos képzés. Ezt szolgálják nemcsak az egyetemi előadások és szemináriumi gyakorlatok, hanem a tanárképzés szabályzata is ennek a segítségét, támogatását teszi feladatává az Apponyi Collegiumnak. Ez intézmény szervezetében a tudomány érdekében folyó munka mellett csak annyiból áll a tanár gyakorlati képzése, hogy az első éves jelöltek szeptemberben és januárban egy-egy hónapig hospitálnak, a másodévesek ugyanakkor és ugyanannyi ideig gyakorlati tanításokat tartanak szaktárgyaikból a budapesti I. ker. áll. tanító-, illetőleg a VI. ker. áll. tanítónőképző-intézet megfelelő szakos tanárának a vezetésével. Szó sincs róla, ez is haladás a régi állapotokkal szemben, ámde kétségtelen, hogy e kéthavú kaleidoszkópszerű (ugyszólván minden héten más osztályban vagy más tárgykörben) hospitálás és tanítás igazán nem lehet elegendő arra, hogy a tanárjelölt jövő hivatásához az ismereteken felül szükséges nevelői és oktatói készségeket valóban el is sajátíthassa.

A nevelés és tanítás a legnagyobb művészet, tehát ennek a tökéletes betöltéséhez is, mint minden művészethez, bizonyos rátermettség, veleszületett hajlam kell. De ki meri azt állítani, hogy erre a pályára csak ilyenek jönnék. Ámde még az ilyeneknél is felszínre kell hozni, ki kell fejleszteni és előleges irányításban kell részesíteni a nevelő-oktatói tulajdonságokat. Mennyire nagyobb szükség van a készségek tervszerű kifejlesztésére, begyakorlására a kevésbé rátermetteknél.

A tanítóképző-intézeti tanárképzésben tehát nagyobb teret kell biztosítani a leendő tanár gyakorlati kiképzésének és a jövő hivatás minden részletére elő kell a tanárjelöltet készíteni. Nemcsak a szaktudományok bőségével kell őket utra bocsájtani, hanem mindazokkal a készségekkel és speciális ismeretekkel, tájékozottsággal, amelyek nélkül tanítóképző-intézeti tanári munkakört helyesen betölteni teljes lehetetlen.

Minden további bővebb fejtegetés nélkül is megállapítható,

hogy a gyakorlati tanárképzésnek az eddigiek mellett legalább is a következő két lényeges kivánságra kell figyelemmel lenni s ezeket mielőbb be kell illeszteni a képzés rendjébe.

Nevezetesen a most fennálló hospitálások és gyakorlati tanítások mellett szükséges, hogy *a tanárjelöltek ismerjék és tanulják meg saját szaktárgyuknak az elemi iskolai tanítóképző számára megállapított tantervét, utasítását és tanításának anyagát.* Különösnek látszik ez a kivánság, de megérthető, mert a tapasztalat bizonyítja, hogy ennek hangsúlyozására szükség van s ezzel eddig az Apponyi Collegium nem foglalkozott.

A második kivánság szoros kapcsolatban van az elsővel, a gyakorlati tanításokat pedig kiegészíti s a kevés időre szabott tanítások hatását teljesebbé teszi. S ez az, hogy *a tanárképzés ideje alatt az elemi tanítóképző-intézet egész tananyagát módszeresen föl kell dolgozni,* különösbbe és behatóbban azokat a részleteket, amelyek a népiskolai tanító kiképzése szempontjából fontosak, avagy nagyobb gyakorlottságot kívánnak. A gyakorlati tanárképzésnek ez a három alapkérdése csakis olyan elemi iskolai tanítóképző-intézettel kapcsolatban oldható meg, amelynek minden egyes szakra megfelelő és teljes fölszerelése van, s az egyes tárgyakat úgy elméletileg, mint gyakorlatilag képzett, kiváló tanárok tanítják.

Ennek a gyakorlati tanárképzésnek a csiráját látom én a kísérleti lélektan gyakorlati feldolgozásának a beállításában s meg vagyok győződve, hogy lassankint bár, de be fog ez a terület népesedni más tárgyak hasonló gyakorlati feldolgozásával is.

Dékány Mihály.

A világháboru, a kulturállam és a tanítóképzés.

A honvédelmi érdek.

Sokan vannak, kik azt hiszik, hogy a világháboru rettenetes öldöklése után a világbéke fog beköszönteni és eljön az a boldog aranykor, amiről minden nép mondája beszél. Sajnos, ez ábrándozásnak nincs sok alapja. El lehetünk készülve arra, hogy a háboru után hatalmas fegyverkezés indul meg. Ahogy a németek győzelme a mult század 70-es éveiben a franciáknál az izzó gyűlölettel áthatott revans mozgalmat idézte elő, ép ugy nem

fognak ellenségeink sem belenyugodni a szégyenletes veszteségbe. Nem fogják megváltoztathatlannak tartani helyzetüket, hanem minden erejükkel azon lesznek, hogy a kapott érzékeny csorbát minél előbb kiköszörüljék.

Nem várnak tehát reánk békés, nyugodt idők. Talpig fegyverben kell a jövőben is őrt állani és védeni nemzetünk szent javait.

A fegyverkezés oly óriási arányokban fog megindulni, amilyenről a mult nem is álmodott. A háboru tanuságai alapján a hadi szervezet gyökeresen átalakul. Már most is ugyszólván minden fegyverfogható férfi katona, ugyszólván minden ember a hadviselés érdekét szolgálja. A háboru megmutatta, hogy az aktiv katonaság mellett döntő szerepet tulajdonképen a tartalék játszik, vagyis a polgárok. Az országnak az a lakossága pedig, amelyik itthon van, a harcoló katonaság számára dolgozik, municiót állít elő, a táplálék és ruházat előkészítésén fáradozik és az élet folytonosságáról gondoskodik.

A nyert tapasztalatok alapján a honvédelem érdekében át fogják szervezni az egész országot. Minden felnőtt ember katona lesz, minden műhely, gyár, üzlet, hivatal katonai segédszerv. Minden ember tudása és rátermettsége szerint beosztatik valahová. Teljes alkalmatlanságról nem lehet akkor majd beszélni, mert ha az illető fegyveres szolgálatra alkalmatlan, akkor alkalmas valamilyenféle hadi segédmunka elvégzésére. A hadi kötelesség valószínűleg a nőkre is ki fog terjeszkedni, ők is természetüknek megfelelő beosztást kapnak a hadi szervezetben.

Nem akarok további jóslásokba bocsátkozni és nem is ezekre építem fel következtetéseimet, de az feltétlen bizonyos. hogy a *jövőben szaporítani fogják a katonaság létszámát.*

A háboru tanuságai azonban az *intenzivebb* katonai kiképzést is sürgetik. A hadsereg felhasználja a technika legujabb vivmányait. A hadi technika ezerféle raffinált gépe művelt, alaposan kiképzett katonákat követel.

A hadviselés új módjai ugyanezt kívánják. A katona a rajvonalba a döntő pillanatokban magára van hagyatva. Itt nem használ neki a régi katonai dresszura. Itt önállóságra, életrevalóságra, bátor, kezdeményező szellemre van szükség. A rajvonala szakadó pokoli tűz ugyancsak kipróbálja az egyén rátermettségét, vajjon meg tudja-e őrizni világos megfigyelő képességét, hidegvérét a helyzet megítélésében, az esélyek kihasználásában?!
!

S a legnagyobb veszélyben van a mai katona legjobban magára hagyatva! Mily erkölcsi erő, mily öntudatos határozottság kell ekkor, hogy helyt álljon, mennyire kell meggyőződve lenni ügyének igazságáról, a veszélyben forgó értékek nagyságáról, melyek a hozandó áldozatot szent kötelességévé teszik.

De nemcsak a tűzvonalban lévő katonák állanak ily nagy feladatok előtt, hanem a modern hadviselés minden mozzanata a katona összes szellemi és testi energiáinak legnagyobb teljesítményét követeli. A hadviselés óriási gépében minden keréknek pontosan kell a megszabott feladatot végezni. A hadsereg szervezete csak úgy működik jól, ha minden egyes katona fegyelmezett voltánál fogva beleilleszkedik az egész tervbe, ha iskolázottságába, becsületességébe, felelősségérzetébe, pontosságába, tudásába meg lehet bízni és számítani lehet rá, hogy a reá szabott kötelességnek öntudatos megfontolással, a változó körülmények figyelembe vételével és azokhoz alkalmazkodva helyesen és célszerűen fog megfelelni.

A háboru ez új feladatait nem vette figyelembe a régi katonai kiképzés, a régi dresszura. A németek ezen a téren is felismerték az új helyzetet. Szakítottak a régi kiképzési rendszerrel. Belátták azt, hogy művelt, önállóan gondolkozó, a célt szem előtt tartó katona jobban állja meg a helyét, mint az analfabéta. Katonai kiképzésükben oly pedagógiai elveket követnek, melyek mi előttünk, pedagógusok előtt, is vezető elvekként szerepelhetnek. Felismerték, hogy a célt csak egyéni kiképzés révén érik el. Figyelnek a testi és szellemi erők egymásra utaltságára és fokozatos kifejlesztésére. Gondosan megállapítják a gépies begyakorlás határát s evvel szemben rámutatnak az önálló gondolkozó funkciók jelentőségére, szerepére és az erkölcsi erők hatására.

A mai háboru igazat adott a németek e törekvéseinek. Népünk a távoli Oroszország síkságain és az Alpok peremén küzd ezerféle öldöklő veszély közepette. Mily öntudatos képzésre van szükség, hogy a teljesen új helyzethez alkalmazkodni tudjon! Mily erős, tudatos cél kell, hogy hevítse, hogy lelki energiáit itt is megfeszítse!

Minél alaposabb, mélyebbre hatóbb a katonai kiképzés, annál biztosabb az eredmény. E célból szükséges:

1. Hosszas, rendszeres gyakorlat révén a leendő katona testét mindenoldalulag ügyesíteni és edzeni, hogy a háboruval

együttjáró emberfeletti fáradoalmak elviselésére képes legyen. Különösen fontos a gyalogoló képesség kifejlesztése.

2. Iskolázni kell a leendő katona önálló gondolkozását és technikai műveltségét.

3. Ki kell fejleszteni erkölcsi belátását, lelkiismeretét, kötelességérzetét. Szóval öntudatos fegyelemre kell szoktatni.

Mindezek a nagy feladatok azt a követelést érelik meg, hogy a katonai szolgálati időt meg kell hosszabbítani. A háboru óriási fegyverkezést fog megindítani. Szaporítani fogják a katonák létszámát és növelni fogják egyszersmind a katonai szolgálati időt. Ez pedig a katonai kiadás oly nagy többletét jelenti, hogy kérdés, vajjon a nemzet nem roskadna össze e terhek sulya alatt.

A régi csapáson a problémát nem lehet megoldani. Új utat kell keresni.

Két hatalmas nevelő intézménye van az államnak: az iskola és a hadsereg. A kettő egymás munkáját nem méltányolta, egymással nem törődött, mert az iskola a maga ideális célokért dolgozó levegőjében lenézte a katonaság kemény nevelő munkáját és az élet zordonosága által diktált ridegségét. Viszont a katona jobban ismerte az élet reális tényezőit, testi és lelki alapfeltételeit és nem sokra taksálta az iskola elméletieskedő és kissé egyoldalú szellemi kulturáját.

A háboru egyik értékes hatása, hogy e két nemzetnevelő intézmény egymásra való utaltságát kimutatta.

Az állam a jövő katonai terheket csak úgy bírja el és a nemzet a jövő nagy céljait csak akkor éri el, ha e két nevelő intézmény egységes terv szerint, egymásra építve dolgozik. Ez nem jelenti e két intézmény céljának összezavarását, bizonyos meghatározott munkafelosztásnak feltétlenül érvényesülni kell, de a harmónikus együttműködést kell biztosítani.

Már *Kossuth Lajos* a hetvenes években írja: *«Neveljük az egész nemzetet honvéddé, tegyük a honvédelemre képzést nemzeti közoktatási rendszerünk lényeges kiegészítő részévé, a falusi iskolától kezdve az egyetemig.»* (L. Katonás nevelés 1915. évi 5. sz. 4. l.)

Az iskola a mai katonai kiképzésnek számos feladatait magára vállalhatja, *anélkül, hogy sajátos céljait szem elöl tévesztené. Az új katonai eszmény nem is tud megvalósulni, ha nem épít az iskolára. Az az idő, mikor a katonaság ridegen elzár-*

között a maga kasztszellemében és a katonai költség vélt elsőrendősége miatt a népoktatásra nem jutott pénz, ez az idő véglegesen eltűnik.

Oroszország példája mutatja, hogy mit érnek az analfabéták milliói. Nagyon jellemző az irni-olvasni tudás szempontjából összehasonlítani a népeket. Németországban az ujoncoknak csak 0·02% analfabéta, Angolországban 1%, Belgiumban 10%, Oroszországban 62%, Franciaországban 3·2%, Magyarországon 33·3%. Ez utóbbi számmal nem büszkélkedhetünk. Hogy mindennek dacára a magyar katona a legelső katonája a világnak, azt kiváló faji tulajdonságának, veleszületett értelmességének és katonai erényeinek lehet tulajdonítani. Mennyivel tündöklőbb volna azonban az eredmény, ha az iskolázottság még jobban fokozná az egyéni értéket.

Hogy mindezek a követelések nem egyéni nézetek, hanem életszükséglet, azt legjobban bizonyítják azok az érvelések, melyeket messzelátó politikusok, katonai szakértők hangoztatnak. E tekintetben nagyon figyelemre méltó *Bernhardi Frigyes*, a német katonai szakirodalomnak egyik legkiválóbb írója, ki «Deutschland und der nächste Krieg» című művében hangsúlyozza, hogy *«tisztán hadügyi szempontból is feltétlenül kell törekedni arra, hogy ne csak a fejlődő ifjuság testi kifejlődéséről gondoskodjunk, hanem emeljük annak szellemi szintjét is»*. (290. l.) «És erre való az iskola. Csak ha az iskola a katonai kiképzést előkészíti és az ujoncanyagot jobb előképzettséggel látja el, csak akkor tudja a katonai nevelés a jelenleg folytonosan sulyosbodó viszonyok közepette a célját elérni.» (296. l.) Rendkívül érdekes Bernhardi további fejtegetése, melyben megállapítja, hogy «a mai népiskola a hozzáfűzött várakozásnak semmiféle tekintetben nem felel meg». (296. l.) Mert elavult törvényen alapszik és mert egy oly iskola, hol egy tanító keze alatt 80, sőt 120 gyermek van, eredményt nem képes felmutatni. Ily iskolában szó sem lehet egyéni oktatásról, csak egy minimális tananyagot lehet átadni, de nem tudja a leendő katona erkölcsi személyiségét, önálló gondolkozását és cselekvését sem kifejleszteni.

Nagy hibája a népiskolának, hogy «benne a reáliák hátterbe szorulnak» és a «hazafias érzület és kötelességérzet kifejlesztése sem kap elég teret». (298. l.) «A mai népiskolát tehát gyökeresen kell reformálni, ha azt akarjuk, hogy nemcsak a

hadsereg, de az élet előiskolája legyen.» «Ez iskola az életbe önállóságnélküli, kevés ismerettel felruházott gyermekeket küld ki és ezáltal kiszolgáltatva a szociális élet minden romboló hatásának. Épen azért «szaporítani kell a tanítók számát» és egy tanítóra eső gyermekek számát apasztani. Az oktatás a gyermek egyéniségét vegye figyelembe. Növelje a gyermek szellemi erőit s különösen a hazai történelem tanítása által a hazafias érzületet fejlessze ki, de ne feledkezzen a reáliák fokozottabb jelentőségéről.» (302. l.)

Birálatában a német tanítóképzésről is megemlékszik. «Ennek értelmében kell a tanítóképzést új alapokra fektetni. Ma a tanítóképzés csak a népiskola eddigi egyoldalú és szűkkeblű álláspontjának felel meg és nem képesíti a tanítót arra, hogy a gyermek szellemét és kedélyét kifejlessze.» (302. l.)

A népiskola felett okvetlenül ki kell építeni a továbbképzős ismétlő-iskolákat. Az ifjút nem lehet magára hagyni. Nemcsak a szociális, de a katonai szempont is követeli az ifjúság kötelező továbbképzését. «E továbbképző-iskolákban nemcsak a jövőendő élethivatásra kell képezni, hanem mindenekelőtt a tanuló hazaszeretetét és állampolgári érzületét kell kiművelni, azért, hogy megértse az egyes és az állam viszonyát és lássa be azt a történeti tanuságot is, hogy az egyes csak az állam iránti kötelesség teljesítése alapján boldogulhat. Előtérbe kell állítani az egyén kötelességeit az állammal szemben.» (303. l.) «Az iskola e nagy honmentő munkáját azonban csak akkor tudja végezni, ha az összes tényezők támogatják, a közvélemény ép úgy, mint a sajtó és a politika.» (305. l.)

Íme ezek Bernhardi, a német ezredesnek gondolatai. Ezzenális katona különben igazán bámulatra méltó intuícióval már évekkel ezelőtt megjósolta a mai világháborút és említett könyvében rámutatott annak főbb mozzanataira és a tenni-valókra. Egy ily tisztafejű és messzlátó gondolkozó véleménye mellett nem mehetünk el közönyösen. Az a pedagógiai program, mit kifejtt, nem újdonság előttünk, hiszen összes reformmozgalmaink mind azt célozzák. De meghallgatásra követeléseink nem találtak, hiába hangoztattuk nemzetfentartó és nemzetnevelői jelentőségét. S most egész váratlanul oly oldalról kapjuk a támogatást, amelyről régebben kevés fogékonyságot találtunk a népműveltség emelését sürgető kívánságaink iránt.

Egyik legfontosabb kötelességünk e gondolatok igazságát

mindenüvé elterjeszteni. *Hivatásunk és nemzetünk jól felfogott érdeke ösztönözzön ez eszmék legerélyesebb propagálására.*

A honvédelem fokozottabb feladataival tehát számolnunk kell. A fegyverkezés még élesebb lesz. A katonakötelezettség még általánosabb. A katonai kiképzés még intenzívebb.

A háboru előtt a hadsereg érdeke eddig minden államban többé-kevésbé szemben állott a békés kulturális törekvésekkel. A maga elsőbbségének, hatalmának érzetével háttérbe szorította a köznevelési intézményeket. A keletkezett surlódások, sőt összeütközések miatt nagy energiapocséklást és rablógazdálkodást lehetett megállapítani a nemzet energiakészletével. A parancsoló új szükségletek mélyebb belátást, egységesebb szervezést diktálnak. Sürgetik az összes tényezők összhangzatos együttműködését. Most látjuk be csak igazán *Kossuth Lajos* idézett szavának mély igazságát. *A hadsereg és köznevelés együtt kell hogy dolgozzon a nemzet érdekében, hiszen egy nagy közös céljuk van: a kulturvédelem.* Egyik a másik munkáját elősegíti s lehetővé teszi.

Az iskolának nem lehet kitérni az új feladat előtt. Nem szabad azonban túlzásba esni. Gondosan meg kell állapítani, meddig terjedhet az iskola munkája, hol kezdődik a katonai kiképzés. E következtetések helyességét már régebben látják és az irodalomban sokféle javaslat és reformgondolat kívánja a kérdést megoldani. Különösen sokat várnak az ifjusági egyesületek megfelelő szervezésétől.

Németországban a nép körében a Jugendwehr és a Pfadfinder Bund alakult.

Angliában már régebben keletkezett boy-scouts-mozgalom és ez alapján a legtöbb országban elterjedt cserkészeti egyesületek szintén részben ezt a célt szolgálják.

Egyes országokban, mint Ausztriában és nálunk is, még tovább mennek és az iskolákban meghonosították a céllövő gyakorlatokat.

Nagyon figyelemre méltók Svájc intézményei. Ifjusági egyesületek, torna- és lövész-egyletek állanak a katonai kiképzés szolgálatában. Svájcban katona csak az lehet, ki az ujoncozási vizsgát leteszi. E vizsgával a leendő katona szellemi és testi iskolázottságát, arravalóságát állapítják meg. E bevált intézmény utánzásra érdemes.

A japánok a katonai előgyakorlatokon kívül még a higiénának és a morál tanítására is fordítanak gondot.

Franciaországban és Olaszországban hasonló intézkedések történtek.

A háboru következtében mindezeket a kezdeményezéseket rendszeresítették. Előljárt természetesen Németország. Hol a kultuszminiszter a hadügyminiszterrel egyetértőleg egy szabályzatot dolgozott ki, mely irányítóul szolgál a Jugendwehr szervezésénél.

Nálunk az Országos Testnevelési Tanács foglalkozik rendszeresen e gondolatokkal és az ifjusági honmentő-egyesületek létesítésével kívánja a célt elérni. Ez egyesületek betetőznék a népoktatás eddigi intézményeit, nemcsak a katonai kiképzést előkészítenék, hanem az állampolgári nevelés szolgálatában is állanának.

A honmentő-egyesületek vezetői természetesen legtöbbször tanítók volnának. Ime a tanítóképzés új feladatai ily konkrét formában is bontakoznak ki már előttünk. Mindenesetre foglalkozni kell e gondolatokkal. Bizonyos az, hogy eddig a békés idők áldásait élvezve, nem láttuk teljesen tisztán a tanítóképzés szerepét a honvédelem körül. A háboru nagy tanítómester. Most vagyunk csak képesek minden idevonatkozó intézkedésnek nagy jelentőségét felfogni. Tantervünk és Utasításunk a katonai előkészítés érdekében írja elő a torna tanításánál, hogy a katonai rendgyakorlatokat a katonai szabályzat szerint kell tanítani. Az Utasítás által követelt naponkénti egynegyed órai tornázás, az előirt kirándulások a katonai arravalóságot szintén fokozzák. A földrajzban meg kell ismertetni a katonai térképet. Rendszeresítve vannak a céllövészeti gyakorlatok. A további fejlesztésnél a külföld példája adhat utmutatást. *Ha minden ország a katonai előkészítést az iskolában megkezdi és a katonai nevelésnek kellő teret biztosít, akkor mi nekünk is meg kell tenni mindazt, amit nekünk a honvédelem parancsa előír.* Különösen nagy jelentősége van a katonás nevelésnek, illetőleg előkészítésnek a tanítóképzőkben, mert a tanító a leendő ifjusági katonai előkészítésnek egyik hivatott vezetője. Az Országos Testnevelési Tanács tervzetében e gondolat benne van. A jövő társadalomban, amikor is a katonai szempontok még nagyobb szerepet fognak játszani mint eddig, a leendő tanítónak mindenesetre nagyobb tudással kell e téren is ellátva lenni, mint a többi honpolgárnak. Csak így lehet a nép öntudatos vezetője a honvédelem fontos kérdéseiben.

A tanítóképzők tananyagába fel kell tehát venni a hon-

védelem és a hadsereg szervezetéből mindazokat a részleteket, melyek a megváltozott új általános műveltség szempontjából kívánatosak. Az iskola magára vállalja a katonai kiképzés azon feladatait, melyek általános emberi tulajdonságok kifejlesztését célozzák. A katonai kiképzés számos elve, eszköze, módszere a modern pedagógia kritikáját is kiállja. Sokat tanulhatunk tőlük is. Ne feledjük el azonban soha, hogy akkor készítjük az ifjút igazán jól elő a katonaságra, ha nemcsak testét ügyesítjük és edzzük, hanem akaratát erősítjük, értelmét élesítjük és érzelmét nemesítjük. Az iskola munkájának a súlypontja továbbra is a lélek kiművelése terén van, és *céltévesztett, meddő fáradozás volna a szakszerű katonai kiképzés túlzott követelményei miatt az iskolát eredeti hivatásától elterelni*. Midőn e gondolatokat hangsúlyozzuk, ki kell emelni azt is, hogy *ép olyan bűn és mulasztás volna a katonai neveléssel és előkészítéssel nem törődni*. Ha naponként egy negyed órát, hetenként egy félnapot (játék-délután) és a két tornaórát és havonként egy napot szánunk a katonai kiképzésre, akkor úgy hisszük eltaláltuk azt a mértéket, mely minden jogos igényt kielégít.

A testnevelés terén a honvédelmi kötelesség szabja meg az összes tennivalókat.

A tanítónőképzőkben a honleány jövő hivatását kell szem előtt tartani. Itt egészen más szempontok határozzák meg a tananyag megválasztását és a nevelői tevékenységeket. A gyermekvédelem, a betegápolás, a társadalmi jótekonyság, otthon az anya hivatása szabják meg a tennivalókat.

A világháború tanulságainak érvényesítésénél és feldolgozásánál kétféle teendő vár reánk:

1. Át kell tanulmányozni a felvetett problémákat azon célból, hogy a normál tanmenetbe tantárgyakként milyen módon és terjedelemben viendők bele az új követelések.
2. Ki kell kutatni azon intézményes biztosítókat, melyek segítségével a nevelői tennivalók realizálása hatékonyabbá válik.

Tételek:

1. Büszkeség és hála tölti el a TITOE-t, midőn a győzelmes harcokról megemlékszik. A nagy idők tanúságait a jobb jövő érdekében kívánja felhasználni. Látja, hogy a véres harc után új küzdelemre kell készülni. A küzdelem célja a magyar kultúr-állam megteremtése.

2. Az iskola és a köznevelés összes intézményeinek céltudatos kifejlesztésével oda kell hatni, hogy a nép milliói felismerjék a kulturális haladás lehetőségeit, elsajátítsák azt a tudást, megszerezzék azt az erkölcsöt, fegyelmezettséget, mely nélkül kulturállam el nem képzelhető.

3. Az iskola első hivatása öntudatos állampolgárokat nevelni, kiknek erkölcsi jelleme és kezdeményező aktív szelleme ismeri a társadalmi szervezkedés eszközeit, törvényeit és hatását és állampolgári cselekedeteinél a kulturállam eszméje vezet.

4. Az iskola másik nem kevésbé fontos feladata, önálló gondolkozású s a jelen élethez szükséges gyakorlati tudással rendelkező és alkotó munkára képes embereket nevelni.

5. A magyar nemzet világtörténelmi hivatását csak úgy valósíthatja meg, ha saját nemzeti jellemének, egyéniségének megfelelőleg fejlődik, célja érdekében azonban felhasználja a kultúra minden eredményét.

6. Az ország gazdasági felvirágoztatása érdekében foglalkozni kell a többtermelés gondolataival. A iskola egyik fontos feladata az embereket a produktív munkára nevelni.

7. A világháború tanúságai és a honvédelem elsőrendű jelentősége a katonai kiképzés fontosságát domborítja ki. A haladás és az ökonomikus szempont kívánja, hogy az iskola és a katonaság a jövőben egymás feladatát és munkáját kölcsönösen figyelembe vegye és közöttük harmónikus együttműködés keletkezzék.

8. Minden iskola a katonai kiképzés érdekét, akkor szolgálja legjobban, ha saját különös kulturális hivatását minél intenzívebben teljesíti.

*

A fenti általános tételekből a tanítóképző feladata közvetlenül megállapítható.

Ad 1—2. A tanítóképzés gondoskodik arról, hogy a leendő tanítók egységes világfelfogásra tegyenek szert, hogy kulturális hivatásuk előttük öntudatos legyen, ismerjék a kulturális haladás eszközeit és energiáit.

Ad 3. A tanítók legyenek igazi állampolgárok és tudjanak ilyeneket nevelni.

Ad 4. A tanítóképzőben uralkodó módszer az alkotó munkára való nevelés; a tananyag kiválasztásánál a jelen élet követelményeit jobban kell figyelembe venni, mint eddig.

Ad 5. A leendő tanítóban a nemzeti tudatosságot kell kifejleszteni.

Ad 6. A többtermelés szempontjából kell a tanítóképzők anyagát és módszerét átvizsgálni és a szociális nevelés összes következtetéseit levonni.

Ad 7. a) A tanítóképzők tananyagába fel kell venni a honvédelem és hadsereg szervezetéből mindazokat a részleteket, melyek az általános műveltség szempontjából kívánatosak.

b) Az iskola magára vállalja a katonai kiképzés azon feladatait, melyek az általános emberi és a gyakorlati életben is szükséges képességek kifejlesztését célozzák. Mindezeket a részleteket, melyek hivatásunkkal nincsenek ellentétben és a harmónikus együttműködést elősegítik, iskoláinkba való bevitel céljából megfontolás tárgyává tesszük.

c) A testi nevelésnél a honvédelmi kötelesség szabja meg a tennivalókat.

d) A szakszerű katonai képzés nem való a tanítóképzőbe.

e) A tanítónőképzőben a honleány jövő élethivatását kell szem előtt tartani. Itt egészen más szempontok határozzák meg a tananyag megválasztását és a nevelői tevékenységeket.

Ad 8. A háborús pedagógia legfőbb parancsa: a tanítóképzés intenzív fejlesztése elsőrendű honvédelmi érdek.

Vége.

Budapest.

Lechnitzky Gyula.

Törvénytervezet a tanító- és tanítónőképzés országos és egységes rendezéséről.

Összeállította: **Mohar József.**

I. Állítás és fentartás.

1. §. A népiskolai tanítói hivatásra való szakszerű kiképzés céljából a közoktatásügyi kormány a szükséges számú népiskolai tanító- és tanítónőképző-intézetek felállításáról és fentartásáról gondoskodik.

A bevett hitfelekezetek és politikai községek, ha ezen törvény rendelkezéseinek és követelményeinek eleget tesznek, szintén

állíthatnak és tarthatnak fenn népiskolai tanító- és tanítónőképző-intézeteket.

2. §. A kormány a hitfelekezetek és községek által felállított és fentartott tanító- és tanítónőképző-intézeteknek, ha fennállásukat magyar állami és nemzeti érdekek kívánják, államsegélyt adhat.

Az államsegély összes feltételei, különösen a kormánynak az államsegély nagysága arányában az egyes intézetek vezetésére és a tanárok kinevezésére kikötendő befolyása az iskolafentartókkal szemben szerződésileg biztosítandó.

3. §. Népiskolai tanító- és tanítónőképző-intézetek az egyes iskolafentartók által csak olyan városokban állíthatók fel és tarthatók fenn, amely városoknak magyar nyelvű és magyar érzelmű társadalma van, amely városok a tanítóképző-intézet vidékének közművelődési középpontjai és lehetőleg megyei törvényhatóságok székhelyei.

A már felállított és működő tanítóképzők elhelyezése ezen elveknek megfelelőleg módosítandó.

4. §. A közoktatásügyi kormány az összes tanító- és tanítónőképző-intézetekre kötelező építési normálterveket és épületfelszerelési normáljegyzéket állapít meg.

A hitfelekezeteknek és községeknek a kormány indokolt esetben építési és felszerelési államsegélyt adhat.

II. Szervezet.

5. §. A népiskolai tanító- és tanítónőképző-intézetek öt évfolyamos és öt osztályos pedagógiai szakiskolák, amelyekben a közműveltséget nyújtó tantárgyak ép oly lényegesen hozzátartoznak a hivatásszerű kiképzéshez, mint a neveléstudományi tantárgyak és a tanítói gyakorlat.

6. §. Az összes tanító- és tanítónőképző-intézetek a tanítójelöltek tanítási gyakorlatai és általában gyakorlati pedagógiai kiképzése céljaira szolgáló gyakorlóiskolával és ifjúsági egyesülettel hozandók szerves kapcsolatba.

A gyakorlóiskolának legalább három tanítóval és három tanteremmel bíró teljes hat osztályú vegyes elemi népiskolából és gazdasági ismétlő fiu-, illetőleg leányiskolából kell állania.

7. §. A közoktatásügyi kormány nagyobb iparos városokban a gyakorlóiskola gazdasági ismétlőiskolai tagozatának szervezését

elengedheti, ha az iskolafentartó biztosítja, hogy a tanítójelöltek valamelyik iparostanonciskolában rendszeres tanítási gyakorlatokat végezhetnek.

8. §. Az összes tanító- és tanítónőképző-intézeteknek a gyakorlati gazdasági oktatás céljaira szolgáló legalább három katasztrális hold nagyságu kerttel kell ellátva lenniök.

9. §. Minden tanító- és tanítónőképző-intézetnek a testi nevelés céljaira szolgáló legalább egy katasztrális hold nagyságu torna- és játszótérrel, valamint korcsolyapályával kell rendelkeznie.

10. §. Az állami tanító- és tanítónőképző-intézetek bennlakással és házilag kezelt köztartással hozandók kapcsolatba, ezek azonban a növendékekre nézve nem kötelezők. Az internátusi és köztartási helyiségek közvetlenül az iskolai helyiségek mellett, de azoktól elkülönítve építendőek.

Amennyiben valamelyik hitfelekezeti vagy községi tanító- és tanítónőképző-intézet államsegélyt, vagy építési segélyt vesz igénybe, a közoktatásügyi kormány internátus és köztartás felállítására szerződésileg kötelezheti.

11. §. A tanító- és tanítónőképző-intézetek hivatásszerű munkáját az igazgató és a tanári testület végzik.

A szakszerű felügyeletet az összes tanító- és tanítónőképző-intézetek felett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter látja el.

12. §. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter az összes tanító- és tanítónőképző-intézetek feletti felügyelő, ellenőrző és irányító jogát a tanítóképző-intézeti országos kir. felügyelők által gyakorolja.

Az állami és községi tanító- és tanítónőképző-intézeteknek az országos kir. felügyelőségek elsőfoku hatóságai.

III. Felvétel és segélyezés.

13. §. Bármily jellegű tanító- és tanítónőképző-intézetbe olyan magyarul tudó tanulók vehetők csak fel, akik 14. életévüket már betöltötték, de 18 évesnél nem idősebbek; akik a közép- vagy polgári-iskola, vagy felsőbb leányiskola négy alsó osztályát sikerrel elvégezték és ezt szabályszerű iskolai bizonyítvánnyal tudják igazolni; akik ép testűek, egészséges szervezetűek és ép

érzékűek; akiknek zenei hallásuk van és akik kifogástalan előéletűek.

14. §. A felvétel bármily jellegű tanító- és tanítónőképző-intézetbe nyilvános pályázat útján történik. A felvételt az illetékes főhatóság által megállapítandó módon és jóváhagyásának fenntartásával a tanári testület teljesíti; a beírást az igazgató végzi.

15. §. Bármily jellegű tanító- és tanítónőképző-intézetbe évfolyamonként és osztályonként 30-nál több tanuló rendszerint nem vehető fel, illetőleg be nem írható.

16. §. Tandíjat a tanítójelöltek nem fizetnek.

Bármily rendeltetésű egyéb díjak az összes tanító- és tanítónőképző-intézetekben csakis az illetékes főhatóság előzetes jóváhagyása alapján szedhetők.

17. §. Az állami tanító- és tanítónőképző-intézetek kifogástalan magaviseletű, szorgalmas és jó előmenetelű tanulói természetben élvezett, vagy pénzbeli segélyben részesíthetők. A segélyeket a tanári testület javaslata alapján a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter itéli oda.

18. §. A felvételnél és segélyezésnél egyenlő minősítés esetén tanítók gyermekei előnyben részesítendők.

IV. Tanulmányi ügyek.

19. §. Az összes tanító- és tanítónőképző-intézetekben a miniszteri tanterv által megszabott terjedelemben a következő tárgyak tanítandók:

1. Hit- és erkölcsstan.

2. Neveléstudományi tantárgyak: *a)* a testi élet ismertetése; *b)* a lelki élet ismertetése; *c)* neveléstan; *d)* tanítástan és módszertan; *e)* neveléstörténet; *f)* szerveztan; *g)* egészségtan.

3. Tanítási gyakorlat.

4. Magyar nyelv és irodalom.

5. Német nyelv.

6. Hazai és egyetemes történelem.

7. Hazai alkotmánytan.

8. Hazai és egyetemes földrajz.

9. Mennyiségtan: *a)* számtan; *b)* mértan.

10. Természettan.

11. Természetrájk és vegytan.

12. Gazdaságtan és gazdasági gyakorlatok, tanítónőképzőkben háztartástannal.

13. Ének és zene.

14. Rajz és szépírás.

15. Kézimunka és slöjd.

16. Testgyakorlat és játék.

Ezen kötelezett tantárgyak óraszámát a heti 30 órát meg nem haladhatja és tanulásuk alól állandóan senki sem menthető fel.

20. §. A nemzetiségi vidékek tanító- és tanítónőképző-intézeteiben rendkívüli tantárgyként az illető nemzetiségi nyelv is tanítható, az ezen órákra való beiratkozás azonban a tanulók szabad elhatározására bízandó.

Alkalmat kell továbbá adni a tanítójelölteknek arra is, hogy magukat a kántorságra is kiképezhessék.

21. §. Az állami és községi tanítóképző-intézetekben, valamint azon hitfelekezeti intézetekben, amelyekben a tanítás eddig is magyarul folyt, a tanítás nyelve kizárólag a magyar.

Azon hitfelekezeti tanítóképző-intézetekben, amelyeknek tanítási nyelve eddig egészben, vagy részben nem az állam nyelve volt, e törvény életbeléptétől számítva legkésőbb egy év múlva kizárólag magyar nyelven tanítandók a következő tantárgyak:

1. Az összes neveléstudományi tantárgyak.

2. Magyar nyelv és irodalom.

3. Hazai és egyetemes történelem.

4. Hazai alkotmánytan.

5. Hazai és egyetemes földrajz.

6. Mennyiségtan.

7. Ének és zene.

8. Testgyakorlat és játék.

9. A 2—8. alatt felsorolt tantárgyakból, valamint az írásból, olvasásból és a beszéd- és értelemgyakorlatokból a tanítási gyakorlatok.

22. §. A gyakorlóiskola tanítási nyelve a magyar tannyelvű tanító- és tanítónőképző-intézetekben kizárólag a magyar.

Azon hitfelekezeti tanító- és tanítónőképző-intézetek gyakorlóiskolája elemi népiskolai tagozatában, amelynek tanítási nyelve nem kizárólag a magyar, a tanítóképző-intézetben magyarul tanított tantárgyak, továbbá az írás, olvasás és beszéd- és értelemgyakorlat magyarul tanítandók.

A gyakorlóiskolai gazdasági ismétlőiskola tanítási nyelve, valamint a tanítóképző-intézettel kapcsolatos ifjúsági egyesület nyelve kizárólag a magyar.

23. §. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter a tanító- és tanítónőképző-intézetek számára tantervet, tantervi utasítást és normáltanmenetet ad ki és a felszerelés normáljegyzékét állapítja meg. Az állami és községi tanító- és tanítónőképző-intézetekben ezek szerint és ezek felhasználásával folyik a tanítás.

A tanterv az összes tantárgyakat a tanítói hivatásra való szakszerű kiképzés legfőbb céljainak szolgálatába állítja. Emellett azonban gondoskodik arról is, hogy a leendő tanító majdan a magyar haza serdülő ifjúságát hazafias, vallásos és erkölcsös érzelmű, állampolgári kötelességeiket tudatosan és hiven teljesítő, a hon védelmére testileg képes és lelkileg készséges, továbbá munkás, takarékos, jellemes és egymást megértő magyar honpolgárokká képezhesse és nevelhesse.

A 19. §-ban felsorolt rendes tantárgyakon felül, bármily jellegű tanítóképző-intézetben más tantárgyat, vagy tanulmányt csak az intézeti főhatóság engedélyével szabad felvenni.

24. §. A felekezeti tanító- és tanítónőképző-intézetek főhatóságai is adhatnak ki ezen törvény 19., 20., 21., 22. és 23. §§-ban előírt követelmények gondos szemmel tartásával tantervet, tantervi utasítást és normáltanmenetet, valamint a tanfelszerelés normáljegyzékét megállapíthatják, tantervük azonban az egyes tantárgyakból a miniszteri tantervben előírt tananyagnál és tan-célnál kevesebbet nem tartalmazhat.

A felekezeti főhatóság által kiadandó tanterv, tantervi utasítás és normáltanmenet a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek jóváhagyás céljából bemutatandó és csakis jóváhagyása után léptethető életbe. Mindaddig, amíg valamely felekezeti főhatóságnak jóváhagyott tanterve, tantervi utasítása és normáltanmenete nincs, a miniszteri tantervet tartozik intézetében használni és a miniszteri tantervi utasításhoz és normáltanmenethez tartozik alkalmazkodni.

25. §. Az összes tanító- és tanítónőképző-intézetekben csupán a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter által engedélyezett tankönyvek, vezérkönyvek, térképek, valamint tan- és iskolaszerek használhatók. A könyveknek, térképeknek, taneszközöknek és iskolai szereknek hazai kiadmányoknak, vagy gyártmányoknak kell lenniök.

26. §. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter az államsegélyt igénybe vevő tanító- és tanítónőképző-intézeteket a miniszteri tanterv, tantervi utasítás és normáltanmenet használatára szerződésileg tartozik kötelezni.

27. §. Az állami és községi tanító- és tanítónőképző-intézetekben a hit- és erkölcsstani oktatásról az illetékes egyházi főhatóság gondoskodik. Az egyházi főhatóság tartozik azonban a hit- és erkölcsstanra nézve általa megállapított tantervet a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek tudomásulvétel céljából bemutatni és az általa alkalmazott hitoktatót alkalmazásának jóváhagyása végett előzetesen bejelenteni.

A hitoktató köteles a hit- és erkölcsstant szorosan a tudomásul vett tanterv szerint, az órarendszerüleg megállapított időben és az intézetnek e célra kijelölt helyiségében tanítani és mint a tanári testület tagja tartozik a tanító- és tanítónőképző-intézeti Rendtartáshoz minden tekintetben alkalmazkodni.

28. §. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter által elfogadott állami, vagy községi tanítóképző-intézeti hittanár az államtól, illetőleg községtől óraszámának megfelelő tiszteletdíjban részesül.

29. §. A hitfelekezeti tanító- és tanítónőképző-intézetekben más felekezeti tanulók vallásoktatásáról az illetékes más felekezeti főhatóság a maga költségén gondoskodik. Az intézet tartozik azonban a más felekezeti hitoktatóknak órarendszerű időt kiűzni és számára megfelelő oktatóhelyiséget kijelölni.

30. §. Az iskolai év az összes tanító- és tanítónőképző-intézetekben szeptember 1-étől kezdődőleg június 30-ig tart, azonban karácsonykor és husvétkor 2—2 heti iskolai szünet engedélyezendő. Január 31-én a szülők, vagy helyetteseik tájékoztatására minden egyes tanuló magatartásáról és előmeneteléről félévi értesítő adandó ki.

31. §. Az összes tanító- és tanítónőképző-intézetek tanári testületei tartoznak minden egyes növendéknek az iskolai év végén az év közben tanúsított magaviselet, szorgalom és előmenetel, valamint az év végén tartandó osztályvizsgálat alapján a magaviseletről és minden egyes kötelezett tantárgyból tanúsított előmenetelről osztályozni és számára osztálybizonyítványt kiállítani.

32. §. A tanító- és tanítónőképző-intézetek egyik osztályából a következő magasabb osztályba csak az léphet át, illetőleg csak az vehető fel, aki a tantárgyak mindenikéből megfelelő osztályza-

tot nyert, vagy aki a következő iskolai év elején tartandó javítóvizsgálaton legfeljebb két tantárgyból kapott elégtelen osztályzatát kijavította.

Aki legfeljebb két elégtelen osztályzatát ki nem javítja, vagy az osztályvizsgálaton kettőnél több tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, az az osztályt megismétli. Csak egyszeri osztályismétlésnek van helye. A tanító- és tanítónőképző-intézetek ötödik osztályba való fellépés és felvétel feltétele a negyedik osztály sikeres elvégzésén felül még a tanítóképesítő alapvizsgálat sikeres letétele is.

33. §. Magánuton előkészülő tanulók, ha a tanító- és tanítónőképző-intézetekbe való felvétel feltételeként megállapított előképzettséget iskolai bizonyítvánnyal, kifogástalan erkölcsi magaviseletüket illetékes hatósági bizonyítvánnyal és a tanítói pályára való arravalóságukat hatósági orvosi bizonyítvánnyal igazolni tudják, a tanári testület által teendő javaslat alapján a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől nyert engedéllyel, a nemüknek megfelelő és lakóhelyükhöz legközelebb eső tanító-, illetőleg tanítónőképző-intézetben a rendes tanulókkal egyidejűleg osztályvizsgálatot tehetnek.

Egy iskolai évben rendszerint csak egy osztályról tehető magánvizsgálat. Magasabb előképzettséggel kellően indokolt esetben a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter kivételképen egy évben két osztályvizsgálat letetését is megengedheti.

A magántanulók az osztályvizsgálatokért a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter által rendeletileg megállapítandó díjat fizetnek, amely az igazgató és a tanári testület többi tagja között arányosan osztandó fel.

V. Tanári testület és igazgatás.

34. §. Minden tanító-, illetőleg tanítónőképző-intézet tanári testületének az igazgatón felül legalább hat rendes tanárból, három gyakorlóiskolai tanítóból, legfeljebb egy megbizott tanárból, a hitoktatókból és a még szükséges óraadó tanárokból kell állania.

35. §. Tanítóképző-intézeti rendes és megbizott tanárokul csak olyan feddhetetlen előéletű magyar honpolgárok alkalmazhatók, akiknek e törvény 85. §-ában előirt tanítóképző-intézeti tanári képesítésük van.

Gyakorlóiskolai tanítókul csak olyan feddhetetlen életű ma-

gyar honpolgárok alkalmazhatók, akiknek legalább e törvény 79. §-ában előirt képesítésük van.

Tanítóképző-intézeti igazgatókúl csak legalább 10 évi tanítói gyakorlattal bíró rendes tanárok alkalmazhatók.

36. §. Az állami tanítóképző-intézeti rendes tanárokat, valamint a gyakorlóiskolai tanítókat nyilvános pályázat és az illetékes tanári testület jelölése alapján a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter nevezi ki.

A megbizott és óraadó tanárokat az igazgató javaslata alapján teendők végzésével a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter bizza meg.

Az igazgatót pályázat mellőzésével a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek az illetékes országos kir. szakfelügyelő meghallgatásával tett előterjesztése alapján Ő Felsége a király nevezi ki.

37. §. A nem állami tanító- és tanítónőképzők igazgatóit, tanárait és tanítóit az iskolafentartó alkalmazza. Az alkalmazás azonban tudomásvétel, vagy az államsegélyre vonatkozó szerződésben biztosított jog gyakorolhatása céljából a magyar honosság és ezen törvény 85., illetőleg 79. §-ában előirt képesítés igazolása kapesán a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek bejelentendő.

38. §. Okleveles tanítóképző-intézeti tanárok egy, legfeljebb két évig tartó megbizott tanári ideiglenes alkalmazás után, ha hivatásukat sikeresen betöltötték, rendes tanárokká léptetendők elő. Ideiglenes minőségben eltöltött éveik azonban nyugdíj, vagy végellátás szempontjából szolgálati idejükbe beszámítandó.

Az igazgatók és rendes tanárok, valamint a gyakorlóiskolai tanítók véglegesen és életfogytiglan alkalmaztatnak.

39. §. A tanítóképző-intézeti rendes és megbizott tanárok tanszakokra alkalmaztatnak; képesítettségéhez nem tartozó tantárgy tanítására senki sem kötelezhető.

40. §. Az összes tanítóképző-intézeti igazgatók, rendes tanárok és gyakorlóiskolai tanítók fizetése mindenkor a középiskolai igazgatók és tanárok, illetőleg az elsőfolyamodású bírák fizetésével lesz egyenlő; a helyi előléptetés rendszere az első folyamodású bírákéval egyenlő arányban költségvetésileg reájuk is kiterjesztetik.

41. §. Az összes tanító- és tanítónőképző-intézeti igazgatók,

tanárok és gyakorlóiskolai tanítók törvényesen megállapított nyugdíjban és végellátásban részesülnek.

42. §. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter az állami tanító- és tanítónőképző-intézetek működésének szabályozására Rendtartási Szabályzatot, anyagi ügyeik ellátásának körvonalozására Számviteli Szabályzatot ad ki; e szabályzatok ezen törvény következő §§-ainak rendelkezései alapján készülnek.

43. §. A köteles óraszám az igazgatóra nézve heti 8, a rendes és megbízott tanárookra nézve heti 18 és a gyakorlóiskolai tanítókra nézve heti 28 órában állapítatik meg. Az igazgató ezenfelül hetenként legalább 4 órában tartozik a tanárok óráit látogatni.

Ha valaki ezen köteles óraszámnál többet tanít, órái arányában megfelelő különdíjazásban részesítendő.

44. §. Az igazgató a tanári testület feje, az intézet működésének irányítója és az egyes tanárok munkásságának ellenőre; egyben az intézet közvetlen előljárója. Mint ilyen:

1. végrehajtja a törvény intézkedéseit, a hatósági rendeleteket és a tanári testületi határozatokat, vagy végrehajtásukról gondoskodik;

2. képviseli az intézetet a hatóságokkal és egyesekkel szemben;

3. elnököl a tanári gyűléseken;

4. vezeti az intézet irodai teendőit és gazdasági ügyeit; az internátust és köztartást;

5. a tanári testület meghallgatásával felosztja a tantárgyakat, a tanári állás természetéből folyó, vagy a tanítással kapcsolatos egyéb teendőket a tanári testület tagjai között kiosztja és elkészíti az órarendet;

6. teljesíti a Rendtartási és Számviteli Szabályzatban előirt kötelességeit és gyakorolja ott megállapított jogait.

Az igazgató az intézet állapotáért, minden szervének és tényezőjének működéséért első sorban és minden irányban felelős.

45. §. Az igazgatónak az internátusi és externátusi nevelésben és a növendékekre való felügyeletben a tanári testület egy, vagy több tagja segédkezik; irodai, számviteli teendőinek ellátásában irodatiszt és a köztartás vezetése körüli teendőkből házvezető áll rendelkezésére; a kertgazdaságot kertésszel vezetteteti, aki egyben a gyakorlati oktatás munkálatai tekintetében a gazdasági szaktanárának is rendelkezésére áll.

Az igazgató az internátus és a köztartás vezetéséért és a

nevelésben és felügyeletben segédkező tanárok e teendőkért külön díjazásban részesülnek.

46. §. A tanári testület tagjainak a kari gyűlések utján gyakorolt jogaik és kötelességeik a következők:

1. a tanári testület megállapítja az intézeti nevelésre és tanításra vonatkozó eljárásokat és intézkedik ezek végrehajtásáról;

2. gondos tanácskozás tárgyává teszi minden gyűlésen a növendékek fegyelmi és tanulmányi ügyeit és ezekről határozatokat hoz;

3. megállapítja az intézet helyi tanmenetét;

4. kijelöli a használandó tan- és segédkönyveket, valamint taneszközökét;

5. elkészíti az intézeti és házi rendszabályokat, az ifjusági egyesületek és körök alapszabályait;

6. határoz a könyvtárak és szertárak fejlesztéséről és gondozásáról;

7. intézkedik az ifjusági egyesületek és körök vezetéséről;

8. határoz a felvételtől, javaslatot készít a segélyekről és azok odaitéléséről, odaitéli a hatáskörébe utalt ösztöndíjakat és jutalmakat;

9. a hozzá intézett hatósági rendeleteknek, valamint saját határozatainak végrehajtásáról gondoskodik;

10. a Rendtartási és Számviteli Szabályzatban előírt kötelességét teljesíti és jogait gyakorolja.

47. §. A tanári testület egyes tagjának joga, egyben kötelessége az ifjuság vallásos, erkölcsös, hazafias irányu és munkásságra irányuló nevelésében hathatósan közreműködni; az oktatásra és tanításra vonatkozó teendőkben a hatósági rendeletek, a Rendtartási Szabályzat és a tanári testületi határozatoknak megfelelőleg pontosan eljárni; növendékei testi és lelki fejlődését egész odaadással, órái pontos betartásával és a rendelkezésére álló eszközök lelkiismeretes felhasználásával munkálni; tanártársai óráit legalább heti 1 órán át meglátogatni; az igazgató által a tanári testület határozata alapján reá ruházott intézeti tisztségeket és teendőket legjobb tudása szerint teljesíteni és általában ugy intézeti tevékenységével, mint közéleti szereplésével és magánéletével növendékeinek követendő példát szolgáltatni.

Előírt kötelességei teljesítéséért, valamint vagyoniilag az általa kezelt intézeti javakért a tanár közvetlenül az igazgatónak felelős.

48. §. A tanári testület tagjai vármegyei, járási, városi, községi és egyházi képviselők, vagy bizottsági tagok lehetnek; hivatásuk teljesítését nem hátráltató, állásuk természetével és tekintélyével összeegyeztethető megbízást elfogadhatnak: de rendes fizetéssel járó hivatást, vagy alkalmazást el nem vállalhatnak és be nem tölthetnek.

(Folyt. köv.)

Irodalom.

A Magyar Nemzeti Irodalom Története és Olvasókönyv.

Felső kereskedelmi iskolák számára írta és szerkesztette: dr. Koltai Virgil és Sassi Nagy Lajos. A negyedik, teljesen átdolgozott kiadást írta és szerkesztette: Sassi Nagy Lajos és Mészáros Sándor. Budapest, az Athenaeum irodalmi és nyomdai r. t. kiadása. 1915. Ára 5 K 20 fillér.

Minthogy e tankönyv előző kiadásában a tanító- és tanítónőképző-intézetek számára is megjelent s újabb kiadása most is várható, nem lesz érdektelen e helyen is foglalkoznunk vele.

A könyv nagyjában Beöthy Zsolt beosztását követi. Két nagy területre válik: az elméleti és a szemelvényes részre. Az elméleti rész kronologikusan szól az irodalom fejlődéséről s ugyanily menetben sorakoznak a szemelvények is. Gondos szempontosítása pedagógiai értékű.

A korszakok általános ismertetésénél, amikor az írók közgazdasági munkásságára különös tekintettel van, mindenkor szem előtt tartja a szakiskola igényeit. Az egyes korokban megnyilatkozó irodalmi vezéreszméket s az írók főérdemeit élezetten emeli ki, sőt az esztétikai irodalom vonatkozásainak helyes beállítását sem mellőzi.

A legújabb irodalmi kutatások eredményeit öntudatosan használja fel mindenütt; a kuruc költésnél talán tudatosan elhallgatja.

Menetében nyomon kíséri a gazdasági élet fejlődését s kapcsolatba hozza ennek hírlapirodalmával s jeles képviselőivel. A más irányú irodalmi élet történeti fejlődését is éber szemmel

figyeli, amikor a régi tárgyakat modern feldolgozóikkal hozza vonatkozásba. Kár, hogy ezt több esetben nem juttatja kifejezésre oly sikerülten, mint ahogy azt pl. a népköltés ismertetésénél látjuk.

A nemzeti irodalom külföldi érintkezéseit lehetően mindennütt megemlíti s így a szükséglethez képest vízszintes, parallel irodalmi tájékozódásra is törekszik. Kevesebb gondot fordít a párhuzamos jellemzésre, a milieu alapján álló ismertetés bemutatására, vagy az életrajzba beolvasztott irodalmi munkásság feltüntetésére. A lélekanalizás néhol szépen, harmonikusan s jellemzően csendül meg pl. Petőfinél, Eötvösnél.

A szöveg előtti jelzések, amelyek legtöbb helyen jobbra az életrajz s a költő által művelt műfajok kiemelésére szolgálnak s a megrögzítés szempontjából rendkívül jó szolgálatot tesznek, egyes helyeken nem tüntetik fel következetesen ezt a célt, pl. Virágnál, Dugonicsnál stb. Széchenyi eszméinek, műveinek táblázatos csoportosításáért azonban hálás lehet a tanuló ifjuság.

A legujabb irodalom beillesztése műértő gonddal történt. A jelen modern költésünk áttekintésénél értékes az ezt jellemző egy-két tulajdonság, fővonás kiemelése. Szinte sajnáljuk, hogy az író e téren mint uttörő, a mai, éles ellentétekben nyugvó, zavaros irodalmi élet többoldalú, mélyebb tanulmányon alapuló, tisztább és teljesebb megvilágítására nem törekedett. A háború irodalmának leírása hiányos és nem jellemző.

Az ifjúsági irodalom ismertetésének kiegészítéséül etikai szempontokból is óhajtható volna, hogy az kereskedelmi életünk egy-két jelesének életrajzával is hasson az ifjuságra.

A tudományos irodalom középpontjába a közgazdasági irodalmat helyezi. Ez nagyon helyes, sőt e rész még bővebb lehetne, mert épen a kereskedelmi iskola tanára van hivatva arra, hogy az esztetikus szerepét, munkakörét is betöltse. Az olvasmányi részben a közgazdasági írók között pl. Czettler, Navratil vagy Hege-düs Loránt egy-egy művét az ifjuság tanulságosan olvashatná, míg a megfelelő szemelvények közül egy-kettő — mint kevésbbé értékes — elmaradhatna.

Az ifjusághoz intézett szózat és az életfilozófiai rész — mint új elem — lelkes hazafiasságával s tiszta etikai világnézeten nyugvó, okos életszabályaival nevelő hatása. Minthogy azonban e rész bizonyos szubjektivitást visz be az irodalomtörténetbe, az valóban csak függelékként közölhető.

Szóval, amint a szerzők a tájékoztatóban kifejezték, a jó iskolai kézikönyv-írás három főkellékét: a pedagógiai érzéket, a szaktudást és az írói készséget harmonikusan igyekeztek összeegyeztetni. S az a törekvésük, hogy a kereskedelmi iskolák ifjúságának korunkhoz simuló, modern könyvet adjanak kezébe, teljes mértékben sikerült is. E szakszerűségben rejlik a könyv nagy értéke, de ebben nyilvánul meg egyúttal az az akadály is, mely kizárja azt, hogy teljesen más célt követő szakiskolákban használható legyen. A tanítóképzők céljaira csakis ez intézeteknek megfelelően átdolgozva lehetne alkalmas. *Kirchmerné.*

Beküldött könyvek. *A háboru és a gyermek lelke.* Adatok a gyermek értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez. Irta Nagy László. Megjelent a Gyermektanulmányi könyvtárban. Ára 3 K.

Okirattár.

A tanítóképző-intézeti tanárképzés fejlesztése.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek jelen kelet és ügyszám alatt I. az Erzsébet Nőiskolával, II. a polgári iskolai tanítóképző-intézettel kapcsolatos Apponyi Collegium igazgatóságához intézett rendeletének másolata.

I—II.

A tanító- és tanítónőképző-intézeti tanárjelöltek pedagógiai kiképzésére vonatkozólag, tudomás és a jövőben való mihez tartás végett, a tek. Igazgatóságot a következőkről értesítem:

1. Az Apponyi Collegium minden szakbeli összes tagjaira nézve, a Collegium szervezeti szabályzata 6. §-ában foglalt rendelkezések alapján, elrendelem, egy közös pedagógiai órának megtartását, mely kötelező az Apponyi Collegium összes tagjaira nézve. Ezen órának tárgyai azok az összefoglaló előadások és megbeszélések is, amelyek a 14—20 éves ifjakra és a mindennapi elemi népiskolai növendékekre vonatkozó lélektani kutatásoknak s ezzel kapcsolatban az elemi iskolai tanítás módszerére vonat-

kozó vizsgálatoknak eddigi eredményei. Ezen tanulmányok a dolog természeténél fogva, a pedagógiai szak vezető tanárának kezében maradnak, mert a Collegium közös órái nem pusztán a fent megjelölt célt szolgálják, hanem ezen tanítási órák szolgálnak arra is, hogy reá fordítsák a tanárjelöltek figyelmét a tanítóképzés egészére és itt lennének tulajdonképpen leteendőek a tanítóképző-intézeti tanárság jövő nemzedéke összhangzatos pedagógiai fel fogásának az alapjai.

2. Ami a lélektani kísérletezést illeti, e tekintetben irányadóul szolgál az 1911. évi 78.000 sz. itteni rendelettel kiadott tanítóképző-intézeti tantervi utasítás, melynek rendelkezése szerint: «nem elégedhetünk meg a lélektani tanítás közben az elképzelt példákkal, hanem a lelki folyamatokat, amennyiben természetük megengedi, lehetőleg valósággal is idézzük elő és mutassuk be, vagyis a lélektan tanítása legyen demonstratív annyira, amennyire ezt a lélektan tanítás céljaira szolgáló berendezések lehetővé teszik.»

Hogy tehát a tanítóképző-intézet pedagógiai szaktanárainak jövő nemzedéke az utasításban említett módszerrel intézményesen megismerkedhessenek, ezért szükséges, hogy a pedagógiai szakot életpályául választott tanárjelöltek a lélektani kísérletek teendőivel megismertessenek és azokba lehetőleg alaposan begyakoroltassanak. Ezen utóbbi kiképzés színhelyéül a budapesti m. kir. VI. ker. állami elemi népiskolai tanítónőképző-intézettel kapcsolatos lélektani laboratóriumot jelölöm ki, a tanárjelölteknek ily irányu kiképzésével pedig Nagy László tanítóképző-intézeti igazgatót, a fentnevezett laboratórium vezetőjét bizom meg és felhívom a tek. Igazgatóságot, hogy a nevezett igazgatóval, a tanítási órák megállapítására nézve, lépjen érintkezésbe és eljárásának eredményét jelentse a tek. Igazgatóság ide. Ennek megtörténte után fog intézkedés történni arra nézve, hogy Nagy László igazgató, a szó alatt levő teendőkkal, itteni részről megbizassék.

3. Az Apponyi Collegium zene és rajzszakos tanárjelöltjeinek pedagógiai kiképzését ami illeti, az a jelenlegi keretekben nehézség nélkül oldható meg, mert a tanítóképző-intézeti zene- és rajztanárok képzéséről szóló, 1908. évi 124/867. és illetőleg az 1907. évi 75069. sz. a. kelt itteni rendeletekkel kiadott szabályzatok vonatkozó szakaszai (17.8) egyértelműleg azt mondják, hogy a tanítóképző-intézeti tanárjelöltek Apponyi Collegiumának szervezeti szabályzatában foglalt összes intézkedések a rajztanár-

jelöltek viszonylataira is vonatkoznak és érvényesek, viszont az Apponyi Collegium szervezeti szabályzata 6. §-ának b) pontja világosan intézkedik, hogy a szakvezető tanárok, a collegiumi tagok megszabott tanulmányainak ellenőrzése, szükség esetén támogatása és kiegészítése végett, a collegiumi tagok magántanulmányaira szánt időben, hetenkint egy-két órát tartsanak, amelyen a hozzájuk beosztott collegiumi tagokkal szakszerűen foglalkoznak.

Ezen tanárjelöltek pedagógiai kiképzéséhez tehát a vonatkozó szabályzatok módosítása egyáltalában nem szükséges, mivel-hogy a zene- és rajztanárjelöltek képzésére vonatkozó szabályzatok kimondják, hogy az Apponyi Collegium szervezeti szabályzatának érvényessége ezen collegiumi tagok s szakszerű és mindennemű tanulmányira vonatkozólag teljes mértékben fennállnak.

A zene- és rajzszakos tanárjelöltek pedagógiai gondolkodás-módjának, a tanítóképzés egész feladataira való intenzivebb irányítása céljából azonban elrendelem, hogy ezen tanárjelöltek az Apponyi Collegium keretében tartandó és fentebb megjelölt közös pedagógiai előadásokon megjelenjenek: még pedig a tanfolyam első felében ugy a zenei, valamint a rajzszakon levő tanárjelöltek az összes első évesek számára tartott pedagógiai órákon és pedig az előbbieket a reájuk nézve negyedik, az utóbbiak a reájuk nézve második félévben, az Apponyi Collegium másodikéves tagjainak számára tartott pedagógiai órákon.

Minthogy ezen intézkedés az 1915—1916. iskolai év második felétől számítottnan kívánom életbe léptetni, felhívom a tek. Igazgatóságot, hogy a szükséges előmunkálatokat haladéktalanul tegye meg és ennek megtörténtéről legkésőbbben folyó évi december 1-ig tegyen ide részletes és kimerítő indokolt jelentést.

*

A rendelet 2. pontja értelmében szervezett tárgykör címe a 12.123/1916. VI/b. számú m. rendelet szerint: *«az elemi népiskolai tanító- (tanítónő) képző-intézeti lélektani kísérleti anyagának gyakorlati feldolgozása»*. Ideje a Collegium második évének első fele, hetenkint 4 órában, összesen 32 óra.

Ifjusági ünnepély a Kárpátok jelentőségének méltatására.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter valamennyi kir. tanfelügyelőséghez, tankerületi kir. főigazgatóságához, a felsőbb leányiskolák miniszteri biztosához, a felső kereskedelmi iskolák kir. főigazgatóságához, az iparoktatási főigazgatóhoz, az áll. polgári iskolai tanító- és tanítóképző-intézet igazgatóságához a következő rendeletet intézte:

Késő nemzedékek előtt is emlékezetes lesz az 1914—1915. esztendő, amikor az ellenség tömérdek hada hazánk vérrel szerzett és századok viharai között hiven megtartott szent földjére is benyomult, mérhetetlen pusztulást és szenvedést okozva ameddig eljutott.

Vitéz seregeink és ezeréve hűséges őrizőnk: a «Kárpátok» bércsei tartották vissza az ellenséget abban, hogy édes hazánkon keresztül gázoljon és szolgaságba hajtsa, nyomorba taszítsa országunkat. Végtelen hálával tartozunk ezért seregeinknek, de mérhetetlen a hálánk és részvétteljes szeretetünk a Kárpátok hegyoldalain és völgyeiben elterülő, az ellenség által feldult falvakat lakó polgártársaink iránt is.

Most tanultuk csak megismerni igazán, hogy e hegyek és bércék olyan természetes határai hazánknak, melyek felé a biztonság teljes érzetével tekinthetünk.

A mai nagy időkhöz méltó ezért, hogy amidőn jövő boldogulásunkért naponta véres áldozatokat hozó nemzetünkről és hadseregünkről megemlékezünk, fordítsuk szemeinket a Kárpátoknak vérrel áztatott hegyei, völgyei felé is, melyek természetadta helyzetüknél fogva oly nagy mértékben támogatták vitéz seregeinket az ellenség visszaverésében, de amelynek közvetlen vidékén lakó polgártársaink az ellenséges betörések csapása alatt oly sok és emberfölötti megpróbáltatásoknak voltak kitéve.

E meggondolástól vezéreltetve, a tanuló ifjuságban a haza földjének és ezuttal különösen a «Kárpátok» iránti szeretet és hálaérzet ápolására kívánok alkalmat nyújtani lelkes tanítóinknak és tanárainknak, amidőn elrendelem, hogy folyó évi május hó 1-én délelőtt 10 órakor az összes elemi és ismétlő népiskolákban, az alsófoku iparos és kereskedő tanonciskolákban, a felső nép és polgári fiu- és leányiskolákban, a felső kereskedelmi iskolákban, a kiseddévónóképző-intézetekben, az elemi és a polgári

iskolai tanító- és tanítónőképző-intézetekben, valamint a gimnáziumokban és a reáliskolákban a Kárpátok nagy — a most dúló világháboruban igazolást nyert — jelentőségének méltatása érdekében a *tanuló ifjuság számára ünnepély tartassék*. Megengedem, hogy ez alkalommal, az ünnepély után közvetlenül a tanuló ifjuság és a résztvevő közönség, tetteiben nyilvánuló áldozatkész hazaszeretetének kifejezhetőse, a Kárpátoknak hazánk védelmében elpusztult falvai javára gyűjtés rendeztessék.

Az ünnepélyre, melynek programját a Himnusz, az iskola tanítója, tanárja, vagy igazgatója részéről megtartott alkalmi beszéd és a Szózat előadásában állapítom meg, nemcsak az iskolai, hanem a helybeli egyházi és világi hatóságok és a nagyközönség is alkalmas módon meghivandók.

A gyűjtést egy vagy két tanítós iskolában a tanító és a gondnoksági, iskolaszéki elnök együttesen végzik; több tanítós iskolában, valamint minden más egyéb tanintézetben az igazgató elnöklété alatt működő 2—3 tantesületi tagból álló bizottság intézi.

A tanuló ifjuságnak, valamint a megjelent közönségnek teljesen önkéntes adományai közvetlenül az ünnepély és gyűjtés után, még az napon (május hó 1-én) késedelem nélkül postára adandók azon a postai befizető lapon, amely a Néptanítók Lapja folyó évi április hó 20-án megjelenő számának mellékleteként fog minden iskolához, tanintézethez megküldetni.

Ugyanezen a napon minden iskola részéről, mely a Cimed közvetlen főhatósága alá tartozik, az ünnepély lefolyásáról, valamint a begyűlt összegről Cimzethez jelentés teendő. Cimed e bejelentések alapján a felügyelete, vezetése alatt álló iskolában, tanintézetekben eszközölt gyűjtés eredményét, valamint a főtisztelendő egyházi Főhatóságoktól bekérendő és nyerendő kimutatások eredményét is, külön felhívás nélkül, legkésőbb folyó évi junius hó 1-éig tudomásomra hozni tartozik.

Amidőn felhivom Cimet, hogy fentebbi rendeletemet a felügyelete, illetőleg vezetése alá tartozó állami, községi, izraelita, egyesületi és magániskolákkal haladéktalanul közölje, felhivom egyuttal Cimet arra is, hogy az ünnepélynek méltó módon való megtartásáról saját hatáskörében is intézkedjék. Megjegyzem, hogy a tanítás e napon délelőtt 10 óráig rendesen megtartandó.

Budapest, 1916. március hó 6.

Jankovich s. k.

Vegyesek.

Kérvény a próbatanítások és tanári mintatanítások óradija ügyében. Sokszor és sokat foglalkoztak a tanítóképző-intézetek tanárai azzal a megmagyarázhatatlan rendelkezéssel, hogy miért szüntette be a kultuszminiszterium a próbatanítások és tanári mintatanítások után előálló óratöbbleti díjnak az utalványozását a háboru kitörése alkalmával, holott az ily címen végzett munkatöbbletek nem a katonai szolgálatot teljesítő kartársaink helyettesítéséből származnak, hanem ezek a háboru előtt is rendesen díjazott óratöbbletek voltak. Egyesületünk elnöksége a tanítóképző-intézetek tanártestületeinek megkeresésére most kérvényben fordult dr. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, kérve a próbatanítások és tanári mintatanítások után járó s a Rendtartási Szabályzatban is megállapított óratöbbleti díjnak, mint nem háborus helyettesítésekből származó, hanem rendes munkatöbbletért járó díjnak a kiutalványozását.

Kinevezés az Apponyi Collegium tanárai közé. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter az Apponyi Collegium pedagógiai szakos hallgatói részére 12123/1916. sz. rendelettel szervezett «az elemi népiskolai tanító- (tanítónő) képző-intézet lélektani kísérleti anyagának gyakorlati feldolgozása» című tárgykör szakvezető tanárává Nagy László tanítóképző-intézeti igazgatót, a budapesti VI. ker. állami tanítónőképző-intézet pedagógia tanárát nevezte ki.

Harcéri kitüntetések. *Dr. Gerencsér István* budapesti VI. kerületi áll. tanítónőképző-intézeti igazgató az északi harctéren múlt év november 1—5-ig a Simikowce községért vívott harcban az ellenséges védővonalat századával elsőnek törte át, a község egy részét elfoglalta, miközben 1200 foglyot ejtett. Ugyane harcokban századával a bátor és elszánt rohamok egész sorozatát hajtotta végre s így további 3000 ellenséges katona elfogását tette lehetővé. Ezért soronkívül főhadnaggyá lépett elő és a hadidiszítményes III. osztályu katonai érdemkereszttel tüntették ki. — *Papp György* máramarosszigeti áll. tanítóképző-intézeti tanár, zászlós, harcéri vitézségéért az *arany vitézségi érmet* kapta.

Halálozás. A kiškunfélegyházi m. kir. állami elemi népiskolai tanítóképző-intézet tanári testülete és összes növendékei fájó szívvél tudatják, hogy a kedves jó kartárs, illetőleg az ifjuság lelkes barátja és oktatója *Gyémánt Miklós* m. kir. áll. tanítóképző-intézeti tanár életének 41-ik, áldásos tanári működésének 12-ik évében rövid szenvedés után e hó 2-án, reggel 3 óraker elhunyt. Váratlan halála mély gyászba borított mindnyájunkat, kik ismertük áldott lelkületét, szívének jóságát, mely még sokáig buzoghatott volna a magyar népnevelés érdekében.

Háborus érdemekért kitüntetett tanárok Ausztriában. Ugyanabban az időben, mikor (a múlt hó elsején) nálunk is a közszolgálatban álló tisztviselők közül igen sokan kaptak legfelsőbb kitüntetést a háboru alatt végzett rendkívüli munkásságukért, Ausztriában is másfélezernél több állami tisztviselőt tüntettek ki. Az ausztriai kitüntetettek között tanár is sok van, kik részint a Ferencz József-rend lovagkeresztjét, részben néhányan, akik már előbb *Schulrat*-ok voltak, *kormánytanácsosi* címet kaptak.

Nevelői kinevezések. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter kinevezte *Roda Mária* budapesti II. ker. m. kir. állami el. isk. tanítónő-képző-intézeti megbízott nevelőnőt jelenlegi állomáshelyén való meghagyása mellett nevelőnővé. — *Koncz Lajos* pápai m. kir. állami elemi népiskolai tanítóképző-intézeti megbízott nevelőt jelenlegi állomáshelyén való meghagyása mellett nevelővé.

Pályázat.

A zilahi m. kir. állami elemi népiskolai tanítóképző-intézeti gyakorlóiskolai tanítói állásra ezennel pályázat hirdettetik.

Ezen állás a X. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő fizetésből, a szabályszerű személyi pótlékból és lakáspénzből álló illetményekkel van javadalmazva; a kinevezett tanító azonban fokozatosan a VIII. fizetési osztályba léphet elő.

Az ezen állással járó kötelességek közé tartozik a tanítójelöltek gyakorlati kiképzésén kívül, a mindennapi és ismétlő gyakorlóiskola, továbbá az ifjusági egyesület, valamint az ifjusági könyvtár összes ügyeinek külön díjazás nélkül való ellátása.

Pályázhatnak oly okleveles elemi vagy polgári iskolai tanítók, akik huzamosabb tanítási gyakorlatot tudnak igazolni.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez címzett s kellőképen felszerelt (születési anyakönyvi kivonat, mindennemű tanulmányi és szolgálati bizonyítványok, családi értesítő stb.) pályázati kérvények a Szilágy vármegyei kir. tanfelügyelőhöz küldendők azon kir. tanfelügyelőség útján, amelynek területén a pályázó jelenleg működik vagy tartózkodik.

Csakis ezen szabályszerű uton beérkezett kérvények fognak figyelembe vétetni.

A próbatanításra behívottak utiköltségei megtérítetnek.

Pályázati határidő: 1916. évi április hó 1.

Budapest, 1916. február hó 23.

A miniszter helyett:

Klebelsberg s. k.
államtitkár.